

Context en criteria verkenningstrajecten

Tel mee met Taal

Laaggeletterdheid is een probleem met grote maatschappelijke gevolgen. Dit is onderkend door het vorige Kabinet dat met het Actieprogramma Tel mee met Taal aan zowel preventie (via onder andere BoekStart en de Bibliotheek *op school*) als curatie van laaggeletterdheid gericht aandacht heeft gegeven. Binnen Tel mee met Taal zijn drie domeinen benoemd: Taal en Werk, Taal en Gezondheid en Taal en Gezin.

Taal en Gezin

Doordat laagtaalvaardige ouders hun taalproblemen vaak doorgeven aan hun kinderen, ontstaat een cyclus van laaggeletterdheid. Om deze cyclus te doorbreken moeten taalactiviteiten voor kinderen worden gekoppeld aan laagdrempelige taalactiviteiten voor ouders binnen de gezinnen waar deze problematiek speelt. Dit betekent dat het nodig is (al bestaande) preventieve en curatieve actielijnen te verbinden en te zorgen voor een sterkere focus op het laagtaalvaardige gezin.

In deze context spelen bibliotheken een cruciale rol omdat zij al aan zowel preventie als curatie van laaggeletterdheid werken. Het is echter nodig dat bibliotheken vaker de verbinding tussen deze lijnen zoeken door zich meer te richten op laagtaalvaardige gezinnen. Dit betekent een aanpassing van hun organisatie om verbindende activiteiten te kunnen borgen en de gezinnen die het nodig hebben op een effectieve manier te ondersteunen. Daarnaast moet er een heldere rol komen voor de bibliotheek binnen het lokale geletterdheidsnetwerk.

Initiatieven Kunst van Lezen

In de eerste helft van 2017 is, in opdracht van Kunst van Lezen, een verkennend onderzoek uitgevoerd (http://www.kunstvanlezen.nl/index.html?page_id=4101&newsItemId=914) waarin struikelblokken en succesfactoren rond het verbinden van preventieve en curatieve taalactiviteiten werden beschreven. Kunst van Lezen heeft de onderzoekers, Marie-Anne Raaijmakers en Hermien Lankhorst, opdracht gegeven voor een vervolgtraject. Het hoofddoel van deze nieuwe opgave is het verscherpen van de focus op het laagtaalvaardige gezin binnen de bibliotheeksector en het versterken van de rol van de bibliotheek binnen lokale geletterdheidsnetwerken om curatieve en preventieve taalactiviteiten (beter) te kunnen verbinden zodat de cyclus van laaggeletterdheid kan worden doorbroken.

Binnen dit nieuwe traject zullen de onderzoekers twee lokale verkenningen uitvoeren waarbij zij bibliotheken ondersteunen bij het werken aan de interne organisatie en het versterken van hun rol binnen het lokale geletterdheidsnetwerk. Op provinciaal niveau ondersteunen de POI's lokale projecten om de verbinding tussen preventieve en curatieve taalactiviteiten tot stand te brengen. Via de POI's worden kansrijke initiatieven geïnventariseerd. Daarnaast wordt onder leiding van Adriaan Langendonk (Kunst van Lezen) een provinciale dialoog georganiseerd over hoe POI's hun rol het beste kunnen vormgeven.

De verkenningstrajecten en provinciale dialoog vinden in dezelfde periode (januari - juni 2018) plaats waardoor de op lokaal niveau opgedane kennis kan worden gebruikt om de provinciale dialoog te voeden en vice versa. De uitkomsten van de lokale verkenningstrajecten, de provinciale dialoog en de landelijke inventarisatie worden beschreven in een rapportage. Daarnaast wordt gestreefd naar het realiseren van 'bouwstenen' bestaande uit praktische voorbeelden, modellen en instrumenten waarmee lokale en regionale partijen zelf aan de slag kunnen.

Aanpak, beoogde uitkomsten en criteria van de lokale verkenningstrajecten

Aanpak

Marie-Anne Raaijmakers en Hermien Lankhorst zullen als 'verkenners' beiden een bibliotheek ondersteunen bij het werken aan haar interne organisatie en het versterken van haar rol binnen het lokale geletterdheidsnetwerk. Welke vorm deze ondersteuning krijgt is afhankelijk van de behoeften en mogelijkheden van de bibliotheek. Vanuit een neutrale positie en een helicopterview kan de rol van de verkenners ondersteunend, aanjagend, verbindend, adviserend en/of coachend zijn. De trajecten beginnen in januari 2018 en worden afgerond in juni van datzelfde jaar. In 2017 zullen intakegesprekken worden gevoerd met bibliotheken die geïnteresseerd zijn in deelname aan een traject. Tijdens die gesprekken worden ook de behoeften en mogelijkheden van de bibliotheek in kwestie in kaart gebracht en wordt bekeken of de bibliotheek aan de criteria voldoet (zie hieronder). Voordat de verkenners in januari 2018 met het ondersteuningstraject beginnen, sluiten de gekozen bibliotheken een overeenkomst af met Kunst van Lezen.

Beoogde uitkomsten

De ondersteuning tijdens de lokale trajecten richt zich op een aantal uitkomsten:

- Bij elk verkenningstraject zal worden gestreefd naar een groter bewustzijn van en een betere grip op het onderwerp binnen de bibliotheekorganisatie: de bibliotheek zal haar eigen organisatie meer (in)richten op het laagtaalvaardige gezin.
- De bibliotheek heeft een duidelijker beeld van de rol die zij kan spelen binnen het lokale geletterdheidsnetwerk om gemeentebreed te werken aan een sterkere verbinding tussen preventieve en curatieve activiteiten. Waar mogelijk heeft de bibliotheek haar positie als brug(genbouwer) tussen preventie en curatie binnen het lokale netwerk weten in te nemen en/of kunnen verstevigen.
- De trajecten leveren instrumenten en goede voorbeelden op waarmee andere lokale en regionale partijen zelf aan de slag kunnen.

Criteria voor bibliotheken

Om in aanmerking te komen voor een lokale verkenning en de ondersteuning van de verkenners, moet de bibliotheek aan onderstaande criteria voldoen:

- De deelnemende bibliotheek heeft een onderzoekende houding, wil kritisch kijken naar de eigen organisatie en is bereid om (op basis van een grondige analyse) actief veranderingen door te voeren om preventieve en curatieve lijnen beter te verbinden.
- De deelnemende bibliotheek is gemotiveerd en heeft de ambitie een krachtige rol te spelen binnen het al bestaande of nog te ontwikkelen geletterdheidsnetwerk.
- De deelnemende bibliotheek beschikt over aantoonbaar adequate middelen in termen van tijd en capaciteit om veranderingen door te voeren.
- De bibliotheekmedewerkers die binnen het verkenningstraject een bepalende rol spelen, beschikken binnen de eigen organisatie over voldoende beslissingsbevoegdheid om veranderingen in gang te zetten.
- Binnen een (te ontwikkelen) preventie-curatieverbinding van de deelnemende bibliotheek is het curatiedeel zonder uitzondering gericht op laagtaalvaardige ouders van jonge kinderen en dus niet op andere groepen laaggeletterden.
- De deelnemende bibliotheek is in staat in januari 2018 te starten met een verkenning. De verkenning wordt in juni 2018 afgerond.

Geïnteresseerd in deelname aan een verkenningstraject of tips voor geschikte bibliotheken? Neem contact op met Hermien Lankhorst (lankhorst@kunstvanlezen.nl) of Marie-Anne Raaijmakers (raaijmakers@kunstvanlezen.nl).